

VERONIKA ŠIKULOVÁ
ODTIENE
Z OBLOKA

ODTIENE
~
Z OBLOKA

Veronika Šikulová

ODTIENE

~

Z OBLOKA

slova

Text © Veronika Šikulová 1997,1999

Doslov © Vladimír Barborík 2017

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2017

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-2766-3

ODTIENE

Babka zabíja sliepky

Babke, tej aj tráva pod nohami kričí, že rastie.

S rovnakou láskou sliepky zabíja, ako ich bude jesť. Potom sa pomodlí s takou rutinou, že pokojne môže v modlitbe spínať len jednu dľaň. Šuchce sa po dvore, akosi ukradomky, akoby práve kradla vzduch alebo náš drahocenný čas, ktorý nám nikto nepredal. Na nebo hľadí, akoby bola práve na rybačke, a býva v tele, čo patrí Pánovi.

Zabila sliepky. Asi deväť. A ruky si umýva tak, že nepoužije ani vodu, ani mydlo, iba si ich trie jednu o druhú ako mucha. A potom, v tikote budíka, nos si ohrieva nad kávou.

Ako mama

Skutky sú v ľudskom živote ako jedlo, myšlienky a city ako korenie. Kto osolí čerešne, alebo poleje koláč octom, zle skončí... (Chazarský slovník)

Za oknom krupicuje sneh, mráz drhne okná a oblieva ich glazúrou, vtáky sa zohrievajú nad komínmi, na stenách hundre vrkoč z cesnaku. Kocúr Krišpín si kotúľa fazuľku, kuchynské hodiny strážia čas, poriadok opatruje kríž nad dverami.

O chvíľu u nás zavonia polievka. Mäsu sa ešte sníva o krave. Ukazovákom preklepávam kosť. Je v nej špik?

Zeleninu nôž štekli. Mrkva sa na červeno smeje, farbu priznávajú zeler i petržlen. Máme kaleráb? Schováva sa? Cibulu vraj treba nechať v šupke, nech trochu farbí, tak ako na Veľkú noc zafarbuje vajička. A ako do kytice divý mak, tu chýba rajčina. Bez nej je polievka iba do pol pása. Zasmoklí pór, kelový list a zemiak zmäkčí vôňu. Struhák potrápi muškátový orech a ako v rybníku žabky po jednom strácajú sa pod hladinou bobuľky korenia. Podobám sa na bosorku. Alebo na mamu?

Polievke teraz rozkazuje mäso, v kosti sa potí špik. Už sa tešia – jazyk, nos i riť... V hrnci je vojna, vône sa bijú. Polievka vrka, buble ako holuby pod strechou. A soľ! Na tú hned' zabudneš – ako na dáždnik.

Sadám si k sporáku, celá spotená, hrnček mi chladí kakao, a preberám svoje polievkové spomienky ako fazuľu či hrach, znovu a znovu ich dávam do obehu. Najskôr si spomeniem na tatka i mamu, potom však idem ďalej – odvšadiaľ ma zdraví nejaká polievka. A zrazu sa mi zdá, že podobne ako modlitbou i týmito polievkovými spomienkami mi preteká akýsi neviditeľný potok, ba možno len tenučká žilka, ktorá ma spája s rodinou. Nakúkam do hrnca – hotovo.

Zátišie s cigaretou

(tatkovi)

Z tvojej izby počuť stíšený šuchot papúč. Pískaš si, si smutný, je zima. Sedíš s cigaretou medzi zubami. Je Zelený štvrtok. V susednej izbe voňavo kvitne citrónovník.

Na Veľký piatok zhasli ľalie. Izbou sa stále vznáša dym. V papieroch na tvojom stole listuje vietor. Akýsi „galán“ namaľovaný na džbánku nemôže dohoniť „galánku“. A blahosklonne naznačuje, že keby zrýchlil krok... Ty ako fajčiar si bol vždy v tejto izbe zahalený dymom ako tajomstvom.

Mama žehlí a po mne ti posielala lekvárový krajec. Slivkový. A či nechceš hrušku, vraj veľkú ako dlaň. Kým si to rozmyslíš, kradnem ti vzduch a čas, očami si tu dovoľujem. V popolníku máš stále rovnaký neporiadok. Fajčíš, tentoraz iným spôsobom. Malíčkom klopkáš po stole.

Včely

Posledné včely sme zadusili dymákom. Upchali sme im leták novinami a potom sme zabudli noviny povyberať. Bola zima, fúkal vietor, poletoval sneh. Stáli sme pri včelíne a tatko našiel v snehu žlté jablčko. Bolo mu ľúto včiel, hneval sa na seba i na mňa. Stále čosi hovoril, akoby sa bál prestať. Mne našiel paličku, ktorou som mŕtve včely vyhrabávala z letáča, potom sme vyberali plásty jeden za druhým a vytriasali včely na zem. Padali na zamrznutý, tvrdý sneh. Celé hromady sa ich tam váľali. Ja som po nich tancovala a zadupávala ich do snehu, aby ani náhodný tulák či chodec prechádzajúci našou záhradou nevidel, akí sme zlí včelári. Ešte aj večer som si z čižiem vytriasala mŕtve včely.

Tatko jedol to studené žlté jablko a mňa, hoci som si predtým odkladala do kníh lisované kvety, prekvapila

hrubosť a neohrabanosť vlastných myšlienok – akoby bolo treba ešte vodu, čo by ich obmyla. Nevedela som si na včely spomenúť. Iba ruky ma oziabali. Skoro som si želala, aby tých včiel bolo ešte viac – aj keď sme od včelína odchádzali, obzerala som sa, aký obraz sme to vlastne do snehu namaľovali.

Cestou domov sme sa kĺzali po ľade a nad našou záhradou krúžili drozdy.

Nezmokli sme

Bolo to dávno. V lete. Bolo sparno, chvíľu poobede. Svietilo slnko, a keď som prižmúrila oči, videla som všetko dvojmo. Aj steblá trávy, v ktorej som ležala, sa mi pred očami rozdvojovali: zrazu ich bolo raz toľko. Babka tej tráve vravievala slzy Panny Márie. Videla som aj na chodník. Kto po ňom prešiel, slabučko rozvíril prach. Ako kráčal, pod nohami mu štrkotali a chrupčali kamienky, no ak sa nepozeral dobre pod nohy, mohol sa potknúť aj o poriadne kamenisko. Okrem trávy vedľa mňa sladko voňali kosatce. Lahla som si tak, aby ma ich vôňa neunavovala, ale občas, keď silnejšie zafúkal vietor, ma poštekľila v nose. Chvíľami som ju od ostatných vôní nevedela oddeliť. Ležala som v tieni veľkého kríka s karmínovočervenými kvetmi, o ktorom sa takisto nedalo povedať, že nevoňal. Vlastne to boli iba červené lístočky, ale tak husto pri sebe, že vyzerali ako strapce nejakých exotických kvetov. Aké to boli kvety? V tráve sa kolembali králiky, aj nevädze, čo tak belaso svietia v letných kyticích. Nado

mnou odkvitali agáty. Všetko zunelo, čvrkalo a čvirikalo. Pod listami šibrinkovali mravce a pavúky, kdesi cvrlikal cvrček.

Mala som na sebe tatkovu bielu košeľu. Už dávno ju nenosil. Teraz sa trepotala na mojom chrbte. Vietor mi ju vyhrňal. Prižmúrenými očami som pozorovala mamine ruky. Vytrhávali burinu a robili to stále rovnako a jednotvárne. Mama mala na sebe zelenú kvietkovanú zásteru a chvíľami sa mi vo vysokej tráve strácala. Ešte si pamätám na vtáčence, čo si práve sadli na agát, a nerozhodne, akoby nevedeli čo so sebou, sa tam mechrili a trepotali krídlami. Na nič som nemyslela. Driemalo sa mi.

Mame sa zazdalo, že som zaspala. Šuchla na mňa deku. Chcela som sa ozvať, ale ústa som predsa len neotvorila a môj záujem sa presunul na prikrývku. Niekde priliehala viac, inde menej. Trochu ma pichala, košeľ sa mi na chrbte vyhrnula, zostal mi holý. Nebolo to nepríjemné. Tešila som sa, že mi dala práve túto deku. Doobeda sa na nej opalovala a určite si ju prestrela na materinu dúšku. Cítila som ju, aj slnko, čo na ňu pripekalo. Začula som zvony. Nieкто umrel? Chcela som sa opýtať. Aj napiť som sa chcela, ale zaspala som.

Nič sa mi nesnívalo. Usmievavý pocit vo mne akosi pretrval, aj keď ma mama prebúdzala:

– Bude pršať. Vstávaj.

Tak sa mi žiadalo ešte chvíľu šuchotať v tráve. Kdesi podo mnou cvrlikal svrček.

– Nerozumela si? Vstávaj, zmokneš tu!

Nech, pomyslela som si, ale už som sa dvíhala, lebo mama nevyzerala na to, že by sa s ňou dalo vyjednávať. Vošli sme dnu, poznášali na stôl, posadili sa a jedli luskovú omáčku. Vonku sa rozpršalo. Všetka vôňa akoby sa pred tým dažďom schovala u nás.

– Ako pôjdeme domov?

– Ako sme prišli. Peši.

Začali sme sa chystať. Sestra zoberie kytice, ja košík, nie ťažký, veď v ňom nič nie je.

– Dajte si niečo na hlavy, nech nezmoknete! Tu máte pančuchy!

Boli to nejaké detské pančucháče, ktoré nám už dávno boli malé. Sestra začala revať, že ju uvidia kamarátky, mne sa mamin nápad páčil. Vymyslela som si, že mi narástli dlhé vlasy, a nik nezistí, že mám na hlave iba obyčajnú starú pančuchu. Cítila som sa ako gašparko alebo šašo z nejakého filmu.

Celou cestou naspäť sestra objavovala na chodníku zaujímavé veci. Mama sa hnevala a kričala, aby sme nebežali, lebo spadneme.

Pravdaže, ja som aj spadla. Všade crčkala voda, chodník bol samá barina.

Dážď pomaly ustával. Sestra natahovala, skúmala dážďovky, potom ich hádzala do mňa a ja som pred ňou utekala. V rukách som niesla svoj kôš, v ktorom nebolo nič, sestra niesla kytice. Mama išla za nami a na hlave mala červenú šatku. Dnes ju už vôbec nenosí.

Bolo to dávno. Na hlavách sa nám combľlali pančuchy, a keby na nich boli zvonce, vyzváňali by, dodnes by mi zvonili...

Keď som bola malá, slnko na mňa žmurkalo

Dom na kopci, uprostred vinohradov. Je jeseň – žltó-oranžovo-zeleno-červená. Sinejú trnky, mäknú šípky, v tráve sa škeria posledné orechy a pod gaštanmi samí ježkovia. Na vešiaku visí tatkov sivý baloniak, mama mi na cestu podáva žlté jablčko... Idem do školy.

Pod nohami mi chrupčia kamienky. Vzduch vonia hroznom, vetrom, zemou a vlhkou trávou. Hrozno je už obraté, ale spod listu občas na mňa žmurkne zabudnutý stravec. Mohla by som oberkovať, ale mám inú robotu – idem do školy.

Z aktovky mi vonia škola. Aj desiata vonia školou, aj perá, aj obaly, aj zošity, aj knižky – celá voniam školou. A obzerám sa... Pridá sa ku mne, alebo nepridá? Naťahujem krk, skúšam aj podskočiť, ale zatiaľ ho nevidím. A rozbehnúť sa bojím. Stromy mi vyplazujú jazyky, každý chrobák sa mi posmieva. Bijú zvony. Do kostola, ale aj do školy.

Ale, ale!!! Slnko sa zbláznilo. Zaľúbilo! Do mňa. Zídem z kopca, pozriem naľavo, a ono ma to čaká. Naozaj! Každý deň ma takto čakáva. Veľké, guľaté a červené. Ako fašiangová šiška. Žmurkne na mňa a ideme do školy. Som bosorka, ježibaba, povitruľa, cvrnda? Nemôžem tomu uveriť. To naozaj mňa, práve mňa si vybralo slnko, lebo mňa má najradšej, preto ma každé ráno odprevádza do školy. Rozbehnem sa – beží so mnou. Zastanem – stojí a čaká ma. Chacha, to je paráda! Slnko a ja! Slnko a ja – ideme do školy. Schádzame z kopca, vchádzame do mesta. Pohľadom sa slnku ospravedlím, tu i tam mi

ta zacloní nejaká strecha, ale len na chvíľku, ja si ťa budem vyzerat'... Ale čím som si to zaslúžila? Neodvážim sa zdôveriť ani jednej zo svojich kamarátok, bojím sa, že by sa čaro skončilo. Je to moje tajomstvo. V škole sa mi nepáči. Z aktovky sa na mňa smeje jablko, v knižkách sa mi rozcapila paradajka. Odrazu všetko vonia ako mama, hračky a vinohrad, náš kopec nad mestom, náš kopec nad mestom. Pozerám z okna, kde je to slnko? Slnko nevidím. Po obločnom skle lezie mucha. Škoda, že neseďím pri okne, zabila by som ju. Chcem ísť domov... Strašne sa mi chce ísť domov...

Chodím do školy, slnko na mňa žmurká. Každý deň ma čaká na kúsku cesty pod kopcom, deň čo deň dostanem od mamy na cestu jablčko. Nevieťm písať f, viem nakresliť snehuliaka. Sneh však ešte nepadá, nie a nie spadnúť. A kreslíme samé mamy. No zo všetkých mojich obrázkov vždy svieti slnko. Ech, ako rada by som sa niekomu pochválila! Ale bojím sa, že slnko sa nahnevá a všetko sa skončí.

Tajomstvo ma tlačí čoraz viac. Už viem, že ho niekomu prezradím. Zrada mi chodí po rozume cez vyučovanie (nechcem písať f a kresliť mamu!), raší vo mne ako nejaká burina, prebúdza sa a naťahuje ako mača, a hoci sa bojím, zároveň chcem tajomstvo dostať zo seba von.

Tajomstvo som predala za polovicu desiatej. Susedka v lavici sa na chvíľu prestala rýpať v nose, utrela si prst do sukne, odlomila polovicu zo svojho krajca, podala mi ju a znovu si vopchala do nosa prst (je tam teplulinko).

– Pch, takéto tajomstvo! Slnko, to ja, ja som Ťa opustila, zradila. Dostala som strach.

Šarkan

Zafúkali prvé jesenné vetry. Do domu na kopci sme priniesli veľkého okatého šarkana. Vonku bolo príjemne, zima a dobre. Fúkal hravý, nemotorný a hlučný vietor. Strapatil vlasy, kde-tu niečo zhodil, rozfúkal opadajúce lístie, zadrldal na obločných sklách. Šarkan dostával krídla.

Keď sme boli so sestrou malé, robieval nám šarkana tatko. Strávil nad ním celé dopoludnie, babral sa s lepidlom, hľadal klinčeky. Čo sa s ním, chudáčisko, namordoval, a nikdy poriadne neletel! (Ináč to bývalo so svetlonosom. Zubatý tekvicový bucko vždy niekoho pripomínal, menil podobu, keď tekvica starla a šúverila sa. A večer sa ceril z okna, zamdlievavo blikotal do tmy ako maják...) Tohto šarkana sme kúpili v piernictve a vyrobili ho v Čechách, no v tvári mal čosi čínske, a dlhokánsky motúz namotaný na špulke ako ozajstná rybárska udica.

Stručne sme preberali počasie – poletí? Neprší, fúka, musí letieť! Tatko si dal krátky rozbeh a vypustil šarkana. Ten sa posmelený vetrom roztrepotal a čoskoro sa vzniesol, zdvíhal sa vyššie a vyššie. Vietor si ho zobral do parády, oprel sa oň a šarkan sa rýchlo vzdaloval.

Tatko poskakoval na zemi, chvíľu namotával, chvíľu odmotával motúz, akoby chcel všetkých presvedčiť, že

spojenie medzi šarkanom a zemou funguje. Smiali sme sa, držali sme šarkanovi palce a posmeľovali tatka. Čínsky výraz z tváre sa stratil, šarkan bol už len malou bodkou na širom nebi.

Vietor zosilnel, šarkan zostal načisto v jeho moci. Vtáky ako šípky mlčky vystreľovali do neba s prúdmi blkotavého vzduchu a popolavo vyšívali oblakmi. Tatko rýchlo navíja motúz v nádeji, že šarkan vydrží. Vietor plieska otvorenými oknami, rinčí sklo, kmáše záclonami. A vo výške preháňa šarkana, facká ho sprava i zľava, vykrúca ho ako nevestu, a ten cifruje. Okatý Číňan sa čoraz viac podvoľuje. Tatko urobí posledný pokus na oklamanie vetra a vyjde mu v ústrety. Popúšťa motúz, povoľuje uzdu. Šarkanovi sa to máli: prásk! – motúz sa pretrhol. A vietor sa ešte len teraz rozblaznie, akoby chcel ukázať, že doteraz to boli len žarty, ešte raz zaduje, berie si šarkana...

Deň tmavne, obloha sa sivomodro vlní. Drví nás zima. Zachádza nám za nechty a pod kožu.

Šarkan je preč.

Zachytil sa o konár košatého duba a odtiaľ sa bezzubo škerí. Vietor sa prehrabáva v korune, rozhrňa lístie, šarkan sa myká a šušoce ako bosorák. Je vysoko, pre nás skoro v nebi. Nebo pomaly tmavne, ach, starký, budeš nocovať na dube!

Ráno nás príde navštíviť tatko. Vraj už toho šarkana má, no asi nepoletí, lebo je dotrhaný. A vietor je už krotký, olizuje vinice a prefukuje strniská.

A u nás doma len kedy-tedy zapíska na obločnom skle, akoby iba zopol dlane a povedal: „No vidíš!“

Keby som mala motorku

Fúka vietor... Moknem... Dážď... Milenky sa nečakajú, milenky sa opúšťajú. Viem si predstaviť, ako ľúbi chlap. Inak... Zhruba... Lásku iba načrtne. Viem si predstaviť, aj ako ľúbi žena. Chce čosi divadelné, sladké (ako čokoláda), dramatické, chce, aby sa kvôli nej niekto tragicky tváril, aby to bolo a bolelo ako vo filme, aby ľuďom viali vlasy a v otvorených oknách záclony. A aby veľké čierne kocúry (kocúri!) mali v bránkach vlastné dvierka, aby nimi prechádzali z izby do izby, z izby do izby (prípadne aby vonku pršalo) a aby ten izbový pokoj bol taký mäkučký a tichý, akoby ho niekto vzal do rúk, začaroval a zabudol naň – aby to bol pokoj akoby zabalený do tučnej voňavej slaninky. Ženy majú rady takúto slaninku! Ženy sa modlia za to, aby si na slaninku niekto nespomenul a nezjedol ju!

Pouličné lampy klebetia. Prší. Pš. Celá som hore nohami. Cesta je plná mokrého prachu, boľavo na nej revú autá. Keby som bola cesta, dávno by som zomrela. Dážď v prachu pekne vonia a z kanálov sa dymí ako z polievky (kde je peklo?). Je tma, kostolná veža hľadá do neba a z diaľky pripomína dve zopnuté dlane, modliace sa bohvie (Boh vie?) ku komu, k čomu. Je mi zima, je mi tma.

Milenky sa nečakajú, milenky sa opúšťajú. A tak som si myslela, že sa vo mne zbiera nejaké veľké prekvapenie, v noci som sa zobúdza, kontrolovala som tmu za záclonami, či nešvindľuje, vymýšľala som si vlastnú inosť a inakosť, premýšľala som o chvíli, kedy a kam zacielim

svoju nežnú mušku, ale zrazu všetko naopak, dvere sa otvárajú, v bruchu mám prievan a tolko ľudí sa v mojom svete špacíruje, prechádza, robí vo mne neporiadok, skaluje...

Hore-dolu, tu aj tam, že sa cítim ako park...

Lavou rukou sa klame, pravou nie. Pravou sa stopuje. Dokelu! Keby som mala motorku! Velikánsku, čiernu, voňavú. Takú, čo z diaľky vyzerá ako vianočný stromček. Keby som mala motorku – to by boli Vianoce! Aj tým lampám je zo mňa smutno.

V daždi sa krúčia motýle a akési drobné muchy. Vždy ako malý fagan, postávajúc pri ceste, závidím mužom to nahrubo, závidím im motorky. Vôňu benzínu a kože, vôňu naolejovaného plechu, spätné aj nespätne zrkadielka... Moja motorka, vianočný stromček, by letela ako anjel, vtáci by sa báli, cesta by si vzdychla a tráva by stonala vo vetre! Prižmúrila by som oči a pozerala iba na cestu. A rýchlosťou by sa cesta zužovala a zužovala a okolo seba by som nevidela nič, srdce by sa mi trepotalo v teple, počula by som len cinkot svojho vianočného stromčeka a z mojich očí by čoskoro zostalo iba jedno-jediné, ktoré by videlo cestu, a nič viac. To by boli Vianoce! To by bola slaninka!

Slzy mi zvonja ako podkovičky. Raz si kúpim motorku. Raz si kúpim... Raz si... Raz...

Letný let

Ja letím, je leto a počasie padá z neba a do neba. Pod nami je oceán a o chvíľu uvidíme Hudsonov záliv. Som

učučkaná v sebe. Je nás tu veľa. A s nami letí jedlo, káva, alkohol a noviny. Zvonia lyžičky, cinkajú hrnčeky, sype sa kryštálový cukor do kávy. Z cigariet stúpa voňavý dym, bublinkuje sóda. Letí, letí, všetko letí...

Niektorí cestujúci žmolia pátričky. Spolu s nimi sa modlím za hladké pristátie, v duchu však myslím na našu Modru, keď padá dážď a krúpy, keď z Kúgla, no aj z dubovskej Kukly stúpa hmla, myslím aj na prach, čo sa vo vetre dvíha na chodníkoch, na to, ako rána u nás obchádza slnko, ako sa vie hnevať vietor, na vodu, čo si hľadá cestu medzi kameňmi, keď prší, na nočné prelety divých husí, keď sa zdá, že to hviezdy u nás gagocú... Z modlitby precitnem, keď si všimnem, že namiesto Otčenáša si rátam prsty na rukách.

Pod nami je New York. Tento deň sa dnes už druhý raz chýli ku koncu. Ručičky hodínok sa stretli na šestke. Zore sú červené, bude fúkať vietor. Pristávame. Čuším. Zatváram oči a čakám na modré a žlté chrobáky. Zabudla som aj na modlitbu. Teraz môžem počítať aj klamať, lebo čokoľvek si pomyslím, bude svätá pravda. Lietadlo zastalo. Preletela som oceán.

Vreckovka (Podľa Marcela Prousta)

J. R.

Pane, na pamiatku ste mi darovali vreckovku. Myslím, že voňala vaším parfumom. Ako sa len volal? Mala to byť vôňa, čo mi vás mala pripomínať, pomáhať mi kedykoľvek si vás vyvolať z krajiny svojho vnútra. Túto vôňu ste mi darovali ako talizman.